

**РОЛЬ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В КОРПОРАТИВНОМУ УПРАВЛІННІ:
СУЧАСНІ РЕАЛІЇ ТА ВИКЛИКИ МАЙБУТНЬОГО****ROLE OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN CORPORATE GOVERNANCE:
CURRENT REALITIES AND FUTURE CHALLENGES**

**Жорнокуй Ю.М., д.ю.н., професор,
завідувач кафедри цивільного права та процесу
Харківський національний університет внутрішніх справ**

У статті проведено аналіз ролі технологій штучного інтелекту щодо можливості його впливу на корпоративне управління в цілому та прийняття корпоративних рішень безпосередньо. Обґрунтовано, що на сьогодні актуальним залишається питання про роль штучного інтелекту в корпоративному управлінні – він виконує допоміжну або додаткову функцію, оскільки відсутнє нормативне забезпечення, яке б наділяло його правосуб'єктністю.

Стверджується, що більшість аргументів на користь правосуб'єктності штучного інтелекту одночасно досить прості та досить складні. Вони досить прості у тому сенсі, що системи штучного інтелекту існують у спектрі з розмитими краями. Поки ще не існує значущої категорії, яку можна було б виділити для такого визнання; якщо інструментальні причини вимагають визнання в конкретних випадках, то цього можна досягнути, використовуючи існуючі правові форми. Аргументи досить складні, оскільки багато з них ґрунтуються на невисловлених припущеннях про майбутній розвиток систем штучного інтелекту, для яких особистість буде не лише корисною, але й заслугою. По крайній мірі, в найближчому майбутньому кращим рішенням буде покладатися на існуючі категорії, при цьому відповідальність за правопорушення буде покладена на користувачів, володільців або виробників, а не на самі системи штучного інтелекту.

Обстоюється думка, що з метою попередження ризиків, які можуть мати місце у сфері корпоративного управління при застосуванні технологій штучного інтелекту, необхідно: 1) напрацювати механізми покладення на корпорації обов'язку з розробки внутрішніх актів, які б регулювали вплив штучного інтелекту на прийняття рішень членами органів таких юридичних осіб; 2) на законодавчому рівні, окреслити межі застосування технологій штучного інтелекту під час прийняття рішень членами органів корпорації; 3) напрацювати норми, які б закріпили підзвітність технологій штучного інтелекту.

Ключові слова: юридична особа, корпорація, корпоративне управління, штучний інтелект, технологія, системи штучного інтелекту, інтелектуальна власність, правосуб'єктність, орган управління, член органу управління.

The author of the article has analyzed the role of artificial intelligence technologies regarding the possibility of its impact on corporate governance in the whole and making corporate decisions in particular. It has been substantiated that the issue of the role of artificial intelligence in corporate governance currently remains relevant – it performs an auxiliary or additional function, since there is no regulatory provision that would give it legal personality.

It has been argued that most of the arguments in favor of artificial intelligence's legal personality are both quite simple and quite complex. They are quite simple in the sense that artificial intelligence systems exist on a spectrum with fuzzy edges. There is still no significant category that can be singled out for such recognition; if instrumental reasons require recognition in specific cases, then it can be achieved by using existing legal forms. The arguments are quite complex, since many of them are variations on the android erroneousness, which is based on unexpressed assumptions on future development of artificial intelligence systems, where personality will be both useful and deserved. Anyhow, the best solution in the nearest future will be to rely on existing categories, at the same time users, owners or manufacturers will be liable for infringements rather than artificial intelligence systems themselves.

The author has affirmed opinion that in order to prevent risks that may occur in the field of corporate governance while applying artificial intelligence technologies, it is necessary to: 1) elaborate mechanisms for imposing corporations with the obligation to develop internal acts that would regulate the impact of artificial intelligence on decision-making by members of such legal entities' bodies; 2) outline the limits of applying artificial intelligence technologies at the legislative level during decision-making by the members of corporate bodies; 3) develop regulations that would establish the accountability of artificial intelligence technologies.

Key words: legal entity, corporation, corporate governance, artificial intelligence, technology, artificial intelligence systems, intellectual property, legal personality, corporate body, corporate body's member.

Постановка проблеми. Економічний та технологічний розвиток суспільства кидає для сучасної юриспруденції нові виклики, пов'язані з розумінням сутності штучного інтелекту (далі – ШІ), його місця та ролі в реаліях сьогодення, а також впливу на відносини в соціумі, що зумовлює наукову дискусію про статус або режим відповідних технологій.

У багатьох наукових працях обстоюється думка, що ШІ, який має моральну автономію, впливає на існуючі та загально визнані моделі і конструкції, вказуючи на їх невідповідність сучасному розвитку соціуму. Крім того, існує чисельність наукових робіт, в яких активно обговорюються питання сутності ШІ, можливості визнання за ним правосуб'єктності, завдання ним шкоди учасникам цивільного обороту і, як наслідок, притягнення до відповідальності. При цьому досить широко ШІ порівнюють з юридичними особами (корпораціями).

Прагнути наділити системи ШІ хоча б якими більшими елементами правосуб'єктності, сучасна правова наука майже залишає осторонь питання їх впливу (участі, використання) на осіб, які приймають корпоративні

рішення, в межах правових зв'язків, пов'язаних з корпоративним управлінням. Активне використання систем ШІ під час аналізу економічних складників та генерування корпоративних рішень свідчить про все більше їх залучення до такого управління. Проте, на сьогодні відсутня відповідь на питання щодо ролі ШІ в рамках корпоративного управління та наслідків від прийнятих корпоративних рішень, згенерованих ШІ.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема, яка загалом стосується питань використання технологій ШІ була предметом розгляду багатьох вітчизняних та іноземних фахівців. Її досліджували як у контексті загальних підходів до розуміння сутності відповідної правової конструкції (О. Баранов, Є. Мічурін, В. Яроцький, М. Laukyte, S. Raskulla та інші), так і вивчали щодо можливості використання технологій ШІ в рамках корпоративних правовідносин (Armour J., Bayern Sh., Eidenmüller H., Wile R. та інші). Нажаль, українська юриспруденція на сьогодні залишає осторонь питання впливу ШІ на систему корпоративного управління. Крім того, незважаючи на численні наукові здобутки у світовій юридичній науці,

ця проблематика не втратила своєї актуальності, а окремі її аспекти як-то аналіз стану ринку цінних паперів, генерування корпоративних рішень ШІ, відповідальність за їх прийняття та інші у правових реаліях не отримали ґрунтового науково-теоретичного дослідження.

Метою статті є з'ясування проблематики впливу штучного інтелекту на механізм корпоративне управління.

Основний матеріал дослідження. Звичайні комп'ютерні програми поступово розвинулись до програмного забезпечення, наділеного властивостями прийняття рішень відповідно до заданих алгоритмів, актуалізувавши питання щодо визначення статусу ШІ, результатів його діяльності, прав та обов'язків його розробників. ... Найбільш відчутним є використання ШІ в інтелектуальній, інноваційній діяльності, оскільки саме в цій сфері відбувається взаємовплив розвитку інновацій з метою удосконалення можливостей ШІ та розвитку його «інтелектуальних» здібностей, з одного боку, і впливу ШІ на процеси створення нових результатів, які за своїми ознаками максимально наближені до об'єктів права інтелектуальної власності – з іншого [1, с. 495].

ШІ часто, в юридичних дослідженнях, порівнюють з корпораціями під час вирішення питання щодо юридичної особистості ШІ. Так, ШІ містить ключові характеристики і з моделі штучного існування, і з моделі реального існування. Визнається, що ШІ може бути досить автономним щодо корпорації [2, с. 1]. Корпоративна особистість – це юридичний винахід, який значно збільшив цінність суспільства, оскільки продовжує створювати додану вартість у сучасній ринковій економіці. Проте, що таке юридична особа – це досить широка дискусія з численними підходами, а її правосуб'єктність ґрунтується на філософському функціоналізмі [3, с. 278, 282].

Останнім часом існує проблематика повної заміни діяльності людини на діяльність, яка забезпечується технологіями ШІ. Проте, для того, щоб дати відповідь щодо вказаного, треба відповісти на питання: чи має ШІ свідомість? Чи можна наділити його правосуб'єктністю?

З приводу першого питання зазначимо, що існує дві протилежні позиції, за якими: а) ШІ функціонує на рівні свідомості, навіть якщо він успішно імітує її існування та б) частина систем, які аналізуються не мають свідомості [2, с. 2]. Окремі фахівці вважають, що свідомість може бути лакмусовим папірцем для володіння моральними правами [4, с. 231–236]. В гіршому випадку це визначення є заплутаним і, як наслідок, безглуздим, оскільки визначення самої категорії тягне етичні зобов'язання [5, с. 471–482]. Якщо б ми могли визначити універсальний показник морального терпіння, він міг би визначити, чи варто і коли нам слід надати роботам правосуб'єктність. В наш час будь-який правдоподібний показник має свідчити проти синтетичної правосуб'єктності – не існує широкого визнання того, що нинішні роботи можуть послідовно відповідати цим показникам.

Щодо правосуб'єктності ШІ, то мінімальне розуміння особи в праві, можна визначити так: суб'єкт має правосуб'єктність по закону, якщо існує хоча б одна норма, що наділяє таку особу правом або обов'язком (або можливість їх набуття). Особлива причина для вивчення питання про те, чи варто визнавати особистостями системи ШІ, полягає не у тому, ким вони є, а у тому, що вони можуть робити. Переважно це формулюється як питання про те, чи може фізична особа або корпорація претендувати як власник на роботу (її результат), виконану системою ШІ. Однак в таких дискусіях приховано або явно існує розуміння того, що якщо б така робота була виконана людиною, то її результат належав би їй.

В юридичному контексті існує тривала історія присвоєння корпораціям правосуб'єктності та визнання того, що дискурс навколо корпоративної правосуб'єктності є надуманим. Надання правосуб'єктності ШІ як суто син-

тетичним організаціям є майже реальною юридичною можливістю, яка в наш час розглядається в країнах Європейського Союзу. Правова система, якщо б вона вирішила наділити системи ШІ (роботів), правосуб'єктністю, мала б конкретно закріпити, які юридичні права і обов'язки пов'язані з таким визнанням. Якщо цього не відбудеться, то правовій системі буде складно розібратися в тому, що вона зробила.

У вітчизняній юриспруденції існують спроби обґрунтувати доречність наділення ШІ цивільною правосуб'єктністю (О. А. Баранов [6], М. О. Стефанчук [7]). Натомість В. Л. Яроцький застерігає, що в межах вітчизняного (і не тільки цивільного) законодавства на сьогодні наділення ШІ правосуб'єктністю є передчасним. Адже людина відповідає нині за все, що відбувається на нашій планеті, і тільки вона в наш час може вважатися повноцінним учасником будь-яких наявних суспільних відносин, а отже, мати універсальну правосуб'єктність [8, с. 605].

Основне питання полягає у тому, чи варто визнавати особистість і які для цього підстави – інструментальні чи внутрішні. Аргументи зазвичай формулюються в інструментальних термінах і порівнюються з найбільш поширеною юридичною особою – корпорацією. Тим не менше, у багатьох з цих аргументів (в їх ілюстраціях і прикладах) прихована ідея про те, що по мірі того, як системи ШІ наближаються до точки невідмінності від людей, вони повинні мати право на статус, порівняний з природною особою [9, с. 819–844].

Порівняння ШІ з юридичними особами ґрунтується на тому, що волевиявлення та забезпечення діяльності юридичної особи виконують утворені органи управління. Для ШІ такими органами фактично є комп'ютерні пристрої, які мають запропоновані алгоритми [10]. Натомість, застосування ШІ полягає в заміні неефективної інтелектуальної праці людини в контексті певного діапазону діяльності [11, с. 33] та потребі у прийнятті рішень без помилок, поява яких обумовлена наявністю цивілізаційних когнітивних суперечностей людства [12].

Інтеграція ШІ в підприємницьку діяльність відкриває значні можливості для покращення ефективності прийнятих рішень. Однак для того, щоб корпорації могли у повному ступені використати переваги ШІ, важливо застосовувати ефективне корпоративне управління, що міститиме етичні принципи та вирішуватиме соціальні проблеми. Таке управління вимагає вміння, у т. ч. відповідально проєктування системи ШІ, безпеку самої системи і розуміння етичних та соціальних наслідків використання ШІ. Етичні принципи ШІ, такі як прозорість, справедливість, незавдання шкоди, підзвітність, свобода і автономія, довіра є важливими для забезпечення відповідального і етичного використання ШІ, а також для підвищення довіри до нього у суспільстві.

ШІ – це система, яка імітує розумну поведінку людини. Зважимо, що незважаючи на чисельність визначень ШІ всі вони зводяться до того, що: 1) системи можуть думати як це роблять люди; 2) системи можуть діяти так само як люди; 3) системи можуть думати раціонально; 4) системи можуть діяти раціонально [13, с. 1095–1107]. Отже, оскільки ШІ є однією з найбільш важливих передових технологій сучасності, він також може покращити функціонування юридичних осіб у сфері корпоративного управління. Виникає питання: як технології ШІ та його алгоритми будуть застосовані при проведенні засідань органів корпорації.

Так, можливим є те, що директори-люди можуть делегувати частину відповідальності системі ШІ¹, але переважна більшість норм іноземного законодавства щодо

¹ Так, у 2014 році було оголошено, що гонконгська венчурна компанія призначила до своєї ради директорів комп'ютерну програму під назвою Vital [14].

забезпечення корпоративних правовідносин закріплює норми, за якими такі директори не можуть повністю зняти з себе відповідальність у сфері корпоративного управління. У більшості юрисдикцій встановлено пряму норму – такими директорами мають бути фізичні особи. Існує думка, що існуючі лазівки в законі США про комерційні організації можуть бути використані для створення корпорацій з обмеженою відповідальністю, взагалі без участі людей [15, с. 1485–1500]. Це вимагає дещо викривленої інтерпретації цього закону: фізична особа створює корпорацію, реєструє систему ШІ як члена, а потім йде у відставку [16, с. 101], що ставить питання про наділення ШІ правосуб'єктністю в майбутньому.

Враховуючи те, що корпорації – це юридичні особи, які відокремлені та відрізняються від учасників і менеджерів, вони є самостійними, можуть мати майно, подавати позови і бути відповідачем, самостійно відповідають за своїми зобов'язаннями та існують відокремлено від фізичних осіб.

Виникає питання: якою буде роль ШІ, якщо він буде використаний під час прийняття рішень органами управління корпоративних організацій. На сьогодні, у цьому питанні, загальноновизнаним є підхід про те, що саме члени органів корпорації приймають рішення. ШІ використовується виключно для підтримки людського потенціалу (наприклад, узагальнення інформації при прийнятті рішень або допомога при створенні нових речей) [17]. В системах такого типу люди, як і раніше, приймають рішення; проте ШІ допомагає їм вирішувати питання невизначеності².

Корпорації мають вирішити стратегічне питання про використання ШІ у своїй підприємницькій діяльності для аналізу інформації та тенденцій розвитку певних галузей. ШІ може допомогти їм підвищити операційну ефективність, процес прийняття рішень і прибутковість. Однак запровадження технологій ШІ може також зумовити додаткові видатки (наприклад, залучення коштів для оплати роботи спеціальних фахівців, а також забезпечити етику і прозорість у його використанні). ШІ показує реальний потенціал корпорацій і намагається запропонувати оптимальні рішення для вирішення проблем в системі корпоративного управління, виявляє сумнівні бізнес-пропозиції та сумнівні стратегії сфері управління, зменшуючи процент збиткових правочинів корпорацій [19, с. 505–525]. Важливим є те, щоб посадові особи корпорацій мали загальну уяву про технології ШІ, можливість їх потенційного застосування та ризики, що можуть виникнути у зв'язку з використанням такої технології. Це може зумовити потребу у додатковому або спеціалізованому їх навчанні.

Органи корпорацій та їх посадові особи мають усвідомлювати існування ризику втратити контроль за рішеннями, що згенеровані ШІ, неправильним використанням відомостей або створення нових соціальних або економічних проблем, наслідком чого може бути порушення конфіденційності або шкода, завдана рішеннями прийнятими ШІ. Варто забезпечити, щоб остаточні рішення завжди приймалися людьми, які відповідають за їх наслідки. Такі органи управління як рада директорів, наглядова рада або виконавчий орган повинні знати про такі проблеми з метою їх недопущення.

При цьому, використання технології ШІ – це лише один зріз проблеми. Проблематика полягає також в інформації, яку потребує ШІ. Корпорації мають збирати та обробляти саме ту інформацію, яка є необхідною для ефективної роботи ШІ. Проте й це ще не все, оскільки варто зрозуміти у який спосіб її використовувати для вирішення конкретних проблем. Така інформація має бути корисною для

прийняття обґрунтованих рішень. Члени органів управління також мають розуміти потенційні ризики, пов'язані з використанням ШІ (наприклад, безпека відомостей про корпорацію або конфіденційність інформації про її діяльність). На таких осіб має покладатися обов'язок по забезпеченню напрацювання політики та процедур з мінімізації цих ризиків.

У сучасному світі ШІ містить різні інструменти та методи, такі як символна логіка, штучні нейронні мережі, еволюційні розрахунки, інтелектуальні агенти, моделі ймовірного мислення тощо. Вказані інструменти і методи дозволяють ШІ координувати доставку інформації, її аналіз та узгодженість, розробку прогнозу, передбачення потреб користувачів в цій інформації, надання користувачам інформації в найбільш відповідній формі та, нарешті, напрацювати алгоритм подальших дій [18, с. 649–670]. Найбільшим вкладом ШІ є те, що використання вказаних методів та інструментів сприяє процесу прийняття рішень людиною – членом органу корпорації. Отже, можна зробити проміжний висновок, що ШІ міг би підтримувати корпорації, взявши на себе відповідальність на певних рівнях корпоративного управління. Однак процес прийняття рішень вимагає значного об'єму інформації; чим складніше завдання, тим вимагається більший об'єм інформації та алгоритмів ШІ; це має прояв у тому, що ШІ розділяє великі об'єми інформації на невеликі фрагменти, полегшуючи прийняття рішень відповідно до існуючих умов [20, с. 1–6].

ШІ, з використанням власних технологій, може збирати, аналізувати та оцінювати інформацію, яка стосується економічних та правових аспектів, фінансових показників корпорацій, діяльність їх конкурентів тощо. ШІ може використовуватися в інтерактивному режимі керівництвом корпорацій з метою обробки значних масивів інформації, необхідних для прийняття рішень органами таких організацій. Таким чином, ШІ забезпечує технологічну підтримку органам корпоративної організації.

ШІ в корпораціях – це тип ролі ШІ, що має обмежені можливості, порівняно з іншими типами моделей ШІ, і не має автономності; тому він має меншу користь, ніж інші моделі ШІ [21, с. 980]. В такій системі ШІ люди, як і раніше, є тими, хто приймає рішення. Натомість системи ШІ підтримують і допомагають людям їх приймати.

Позитивні ефекти впровадження технологій ШІ в корпорації, вони: 1) не мають власних інтересів та приймати рішення без упереджень; 2) зменшують ризики, пов'язані з агентськими видатками, оскільки в системі колективного управління кожен член органу корпорації контролює іншого; 3) можуть аналізувати більше інформації, ніж «люди-директори» та допомагати їм приймати обґрунтовані рішення, а також інформувати про позитивні і негативні наслідки рішень; 4) можуть бути використані в корпорації під час відібрання найбільш кваліфікованих кандидатур на посади директорів.

Негативні наслідки впровадження технологій ШІ в корпорації: 1) рішення, згенеровані системами ШІ, негативно впливають на окремих членів органів корпорації (наприклад, упереджені рішення, у т. ч. у сфері корпоративного управління); 2) вони можуть зумовити безробіття у майбутньому, зокрема серед посадових осіб корпорацій.

Висновки. На сьогодні ШІ у корпоративному управлінні виконує допоміжну або додаткову функцію, оскільки відсутнє нормативне забезпечення, яке б наділяло його правосуб'єктністю. В гібридній системі використання ШІ поєднуються дві системи – прийняття рішень як людиною, так і ШІ. Проте у сучасному світі спільна система прийняття рішень ШІ та людиною не є ні соціально, ні юридично можливою.

Більшість аргументів на користь правосуб'єктності ШІ одночасно досить прості та досить складні. Прості у тому сенсі, що системи ШІ існують у спектрі з розмитими кра-

² Існує підхід, за яким ШІ може як підтримати, так і замінити людину під час прийняття рішень, особливо в умовах невизначеності [18, с. 649–670].

ями. Поки ще не існує значущої категорії, яку можна було б виділити для такого визнання; якщо інструментальні причини вимагають визнання в конкретних випадках, то цього можна досягнути, використовуючи існуючі правові форми. Аргументи досить складні, оскільки багато з них ґрунтуються на невисловлених припущеннях про майбутній розвиток систем ШІ, для яких особистість буде не лише корисною, але й заслуженою. По крайній мірі, в найближчому майбутньому кращим рішенням буде покладатися на існуючі категорії, при цьому відповідальність за правопорушення буде покладена на користувачів, володільців або виробників, а не на самі системи ШІ.

З метою попередження ризиків, які можуть мати місце у сфері корпоративного управління при застосуванні технологій ШІ, необхідно: 1) напрацювати механізми покладення на корпорації обов'язку з розробки внутрішніх актів, які б регулювали вплив ШІ на прийняття рішень членами органів таких юридичних осіб; 2) на законодавчому рівні, окреслити межі застосування технологій ШІ під час прийняття рішень членами органів корпорації; 3) напрацювати норми, які б закріпили підзвітність систем ШІ (наприклад, їх розробнику, юридичній особі, яка має права щодо такої системи тощо) та встановили механізм відповідальності за завдання шкоди системами ШІ.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ульянова Г. О. Цивільне право та штучний інтелект: актуальні питання майбутнього взаємовпливу. *Цивільне право України: погляд у майбутнє* : збірник наукових праць до 70-річчя з дня народження Наталії Семенівни Кузнецової / за заг. ред. Р. О. Стефанчука, О. О. Кота. Одеса : Вид-во «Юридика», 2024. С. 494–507.
2. Raskulla S. Hybrid theory of corporate legal personhood and its application to artificial intelligence. *Social Sciences*. 2023. Vol. 3. Issue 5. P. 1–14. URL: <https://link.springer.com/article/10.1007/s43545-023-00667-x> (дата звернення: 16.02.2024).
3. Bryson J. J., Diamantis M. E., Grant T. D. Of, for, and by the people: the legal lacuna of synthetic persons. *Artificial Intelligence and Law*. 2017. Issue 3. P. 273–291.
4. Dennett D. C. The part of cognitive science that is philosophy. *Topics in Cognitive Science*. 2009. Vol. 1 (2). P. 231–236.
5. Bryson J. J. A role for consciousness in action selection. *International Journal of Machine Consciousness*. 2012. Vol. 4 (2). P. 471–482.
6. Баранов О. А. Інтернет речей і штучний інтелект: витоки правового регулювання. *ІТ-право: проблеми та перспективи розвитку в Україні* : зб. матеріалів II Міжнар. наук.-практ. конф. (Львів, 17 листоп. 2017 р). Львів : НУ «Львівська політехніка», 2017. С. 18–42.
7. Стефанчук М. О. Теоретичні засади цивільної правосуб'єктності фізичних осіб та особливості її здійснення: автореф. дис. ... докт. юрид. наук: 12.00.03 / НДІ приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України. Київ, 2020. 40 с.
8. Яроцький В. Л. Вплив цифровізації на окремі сфери цивільно-правового регулювання. *Цивільне право України: погляд у майбутнє* : збірник наукових праць до 70-річчя з дня народження Наталії Семенівни Кузнецової / за заг. ред. Р. О. Стефанчука, О. О. Кота. Одеса : Вид-во «Юридика», 2024. С. 601–618.
9. Chesterman S. Artificial Intelligence And The Limits Of Legal Personality. *International & Comparative Law Quarterly*. 2020. Vol. 69. Issue 4. P. 819–844. URL: <https://www.cambridge.org/core/journals/international-and-comparative-law-quarterly/article/artificial-intelligence-and-the-limits-of-legal-personality/1859C6E12F75046309C60C150AB31A29> (дата звернення: 11.03.2024).
10. Erma Defiana Putrianti, Rumainur Rumainur, Rara Nadia. Artificial Intelligence: Legal Status and Development in the Establishment of Regulatory: *Changing of Law: Business Law, Local Wisdom and Tourism Industry*: Proceedings of the International Conference (ICCLB 2023). 31 December 2023. URL: <https://www.atlantis-press.com/proceedings/icclb-23/125996673> (дата звернення: 11.04.2024).
11. Баранов О. А. Визначення терміну «штучний інтелект». *Інформація і право*. 2023. № 1 (44). С. 32–49.
12. Баранов О. А. Трансформація: соціальна & цифрова & правова : монографія у 3-х т. Т. 1. Порятуюнок цивілізації: економіка. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2022. 272 с.
13. Joost N. Kok, Egbert J. W. Boers, Walter A. Kosters, Peter van der Putten. Artificial Intelligence: Definition, Trends Techniques. *Knowledge for Sustainable Development: an Insight into the Encyclopedia of Life Support Systems*. Publishers, Oxford, UK, 2002. Vol. 1. P. 1095–1107.
14. Wile R. A Venture Capital Firm Just Named an Algorithm to Its Board of Directors. *Business Insider*. 13 May 2014. <https://www.businessinsider.com/vital-named-to-board-2014-5> (дата звернення: 21.03.2024).
15. Bayern Sh. Of Bitcoins, Independently Wealthy Software, and the Zero-Member LLC. *Northwestern Law Review*. 2014. Vol. 108. P. 1485–1500. URL: <https://ir.law.fsu.edu/articles/41/> (дата звернення: 22.03.2024).
16. Bayern Sh. The Implications of Modern Business-Entity Law for the Regulation of Autonomous Systems. *Stanford Technology Law Review*. 2015. Vol. 19. P. 93–112. URL: https://law.stanford.edu/wp-content/uploads/2017/11/19-1-4-bayern-final_0.pdf (дата звернення: 11.04.2024).
17. Armour J., Eidenmüller H. Self Driving Corporations? *Harvard Business Law Review*. 2019. P. 44. URL: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3442447 (дата звернення: 03.04.2024).
18. Möslin F. Robots in the Boardroom: Artificial Intelligence and Corporate Law. *Research Handbook on the Law of Artificial Intelligence* / Edited by W. Barfield and U. Pagallo, 2018. P. 649–670. <https://www.elgaronline.com/view/edcoll/9781786439048/9781786439048.00039.xml> (дата звернення: 01.04.2024).
19. De Almeida P. G. R., dos Santos C. D., Farias J. S. Artificial intelligence regulation: A framework for governance. *Ethics and Information Technology*. 2021. Vol. 23. P. 505–525.
20. Agrawal A., Gans J. S., Goldfarb A. Exploring the Impact of Artificial Intelligence: Prediction versus Judgment. *Information Economics and Policy*. 2019. Vol. 47. P. 1–6. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0167624518301136> (дата звернення: 04.05.2024).
21. Petrin M. Corporate Management in the Age of AI. *Columbia Business Law Review*. 2019. Vol. 3. P. 965–1030. URL: <https://journals.library.columbia.edu/index.php/CBLR/article/view/5118> (дата звернення: 10.04.2024).